

Miten lapset ja nuoret liikkuvat – liikunnallisuuden edut tulevaisuudessa

Liikkuva koulu -seminaari 24.3.2010

Tommi Vasankari
Prof., LT
UKK-instituutti & THL

Sisältö

- Lasten ja nuorten liikunta
- Lasten ja nuorten paino
- Kuntotulokset?
- Miksi liikkua – hyödyt tulevaan?
- Johtopäätökset nykytilasta

Fyysisen aktiivisuuden

suositus
kouluikäisille

7-18-vuotiaille

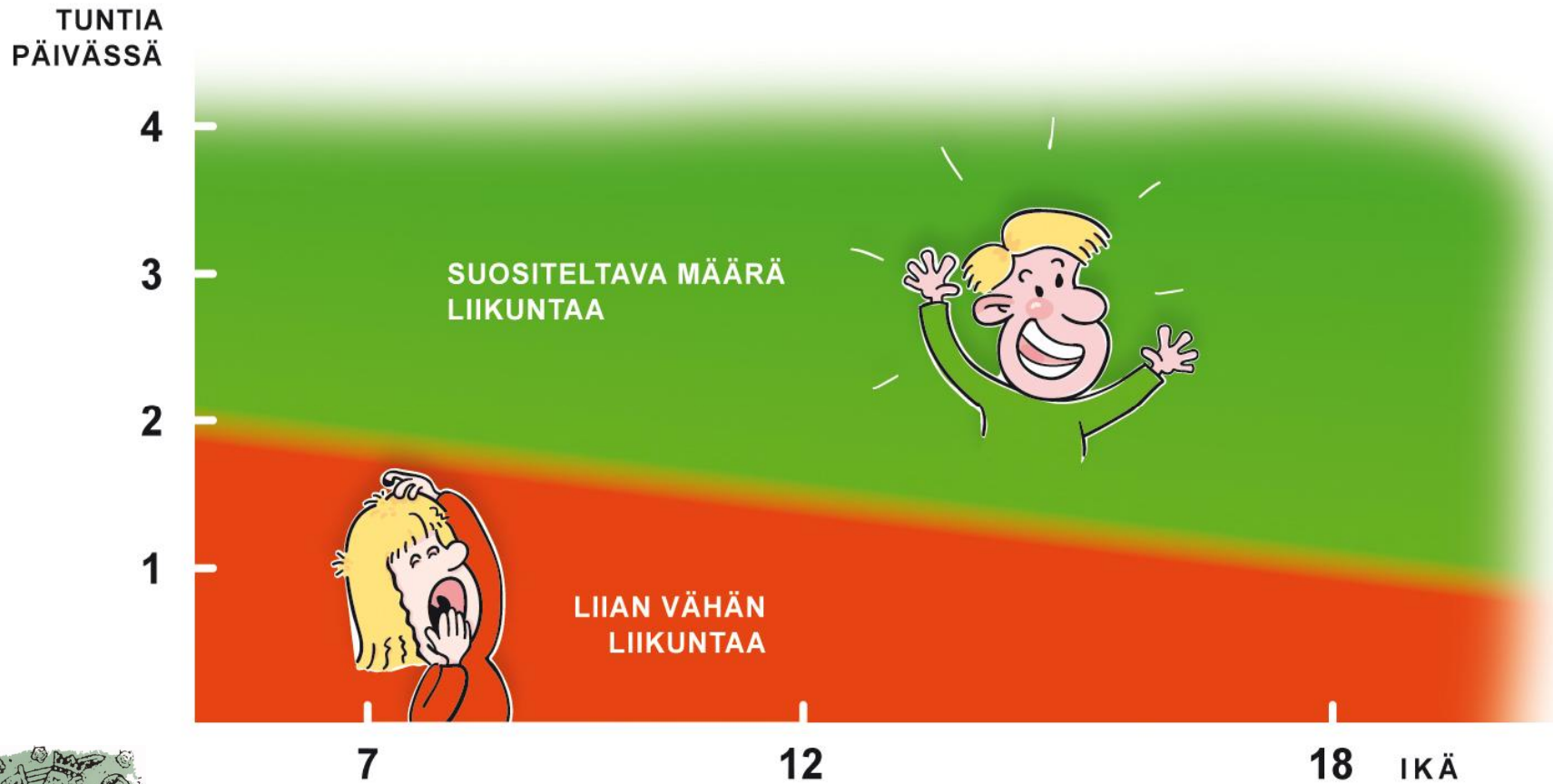

Opetusministeriö
Uudelleenorganisointiosasto
MINISTRY OF EDUCATION
Ministère de l'Éducation

Lasten ja nuorten liikunnan
asiantuntijaryhmä 2008

**NUORI
SUOMI**
ILOA LIIKKEELLE

Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille: päivittäisen liikunnan määrä 7-18-vuotiailla

OPETUSMINISTERIÖ

Lasten ja nuorten liikunnan
asiantuntijaryhmä 2008

**NUORI
SUOMI**
ILOA LIIKKEELLE

Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille

Fyysisen aktiivisuuden perussuositus kouluikäisille:

Kaikkien 7–18-vuotiaiden tulee liikkua vähintään 1–2 tuntia päivässä monipuolisesti ja ikään sopivalla tavalla.

Yli kahden tunnin pituisia istumisjaksoja tulee välttää.

Ruutuaikaa viihdemedian ääressä saa olla korkeintaan kaksi tuntia päivässä.

OPETUSMINISTERIÖ

**Lasten ja nuorten liikunnan
asiantuntijaryhmä 2008**

**NUORI
SUOMI**
ILOA LIIKKEELLE

TEHOA LIIKUNTAAN

Päivittäiseen liikunta-annokseen tulee sisältyä useita vähintään 10 minuuttia kestäviä reippaan liikunnan jaksoja (kunto ja sydänterveys)

Vähintään kolme kertaa viikossa lihaskuntoa, liikkuvuutta ja luiden terveyttä edistävää liikuntaa

OPETUSMINISTERIÖ

**Lasten ja nuorten liikunnan
asiantuntijaryhmä 2008**

**NUORI
SUOMI**
ILOA LIIKKEELLE

MONIPUOLISESTI JA IKÄÄN SOPIVALLA TAVALLA

Perustaitojen oppiminen omista lähtökohdista on lapsen perusoikeus

Perustaidot tukevat myös lapsen muuta kehitystä ja avaavat monia
harrastusmahdollisuuksia

Oppimaan oppimisen periaate tärkeä

OPETUSMINISTERIÖ

**Lasten ja nuorten liikunnan
asiantuntijaryhmä 2008**

**NUORI
SUOMI**
ILOA LIIKKEELLE

ILOA LIIKUNTAAN

Liikunta on luonnollista, hauskaa ja tuottaa iloa ja elämyksiä
Sosiaalisen ja eettisen kehityksen kannalta liikunnan on hyvä perustua yhdessä
työskentelyyn ja omatoimisuuteen
Kilpailun ylikorostamista on syytä välttää

OPETUSMINISTERIÖ

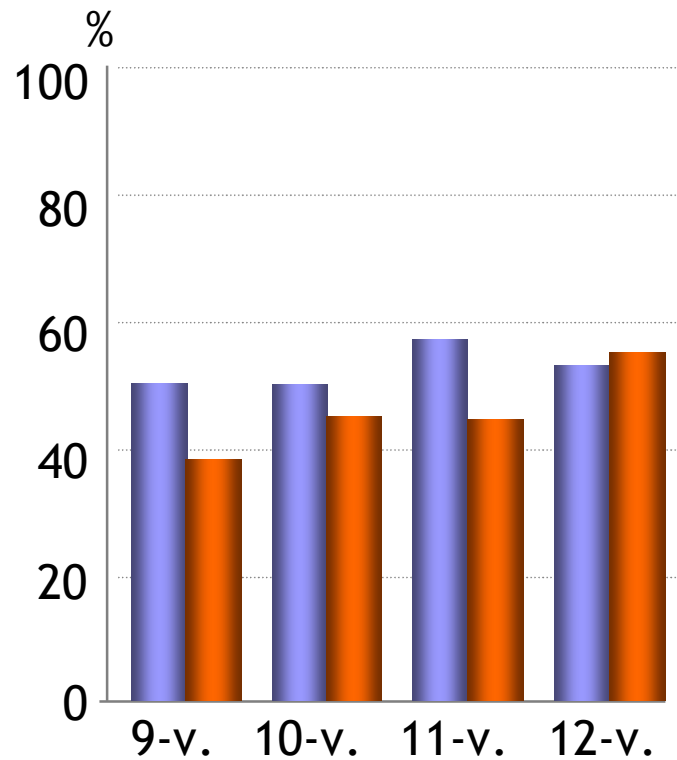
**Lasten ja nuorten liikunnan
asiantuntijaryhmä 2008**

**NUORI
SUOMI**
ILOA LIIKKEELLE

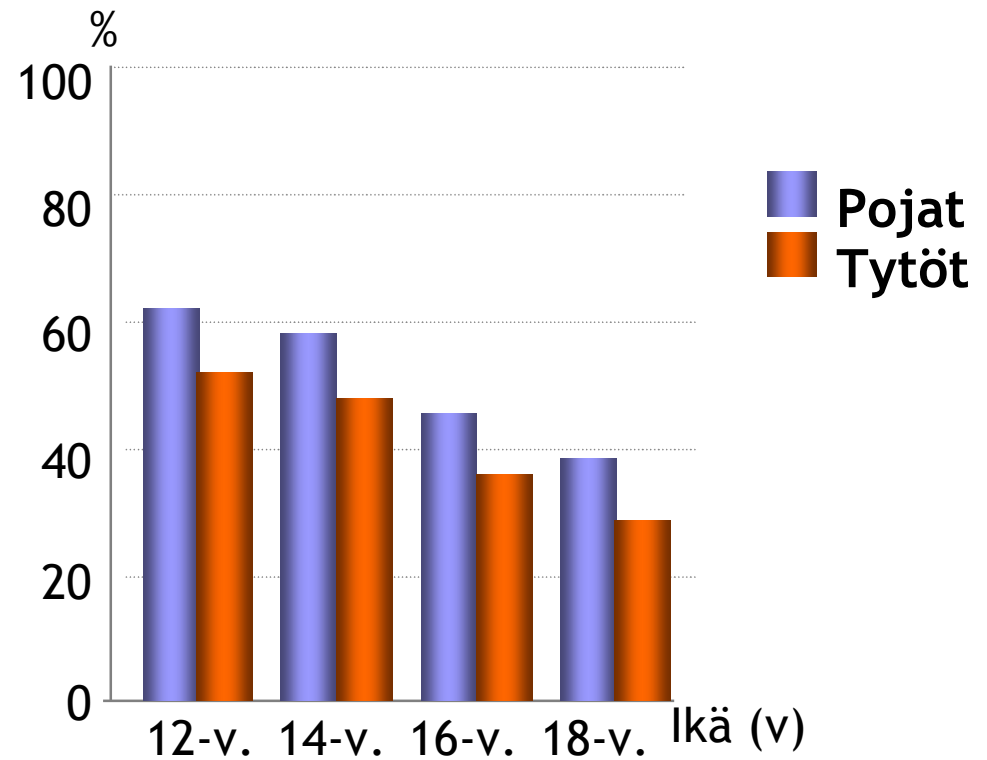
Lasten ja nuorten liikunta?

9 - 18-vuotiaiden osallistuminen vähintään kerran viikossa urheiluseuran harjoituksiin

Laps Suomen -tutkimus

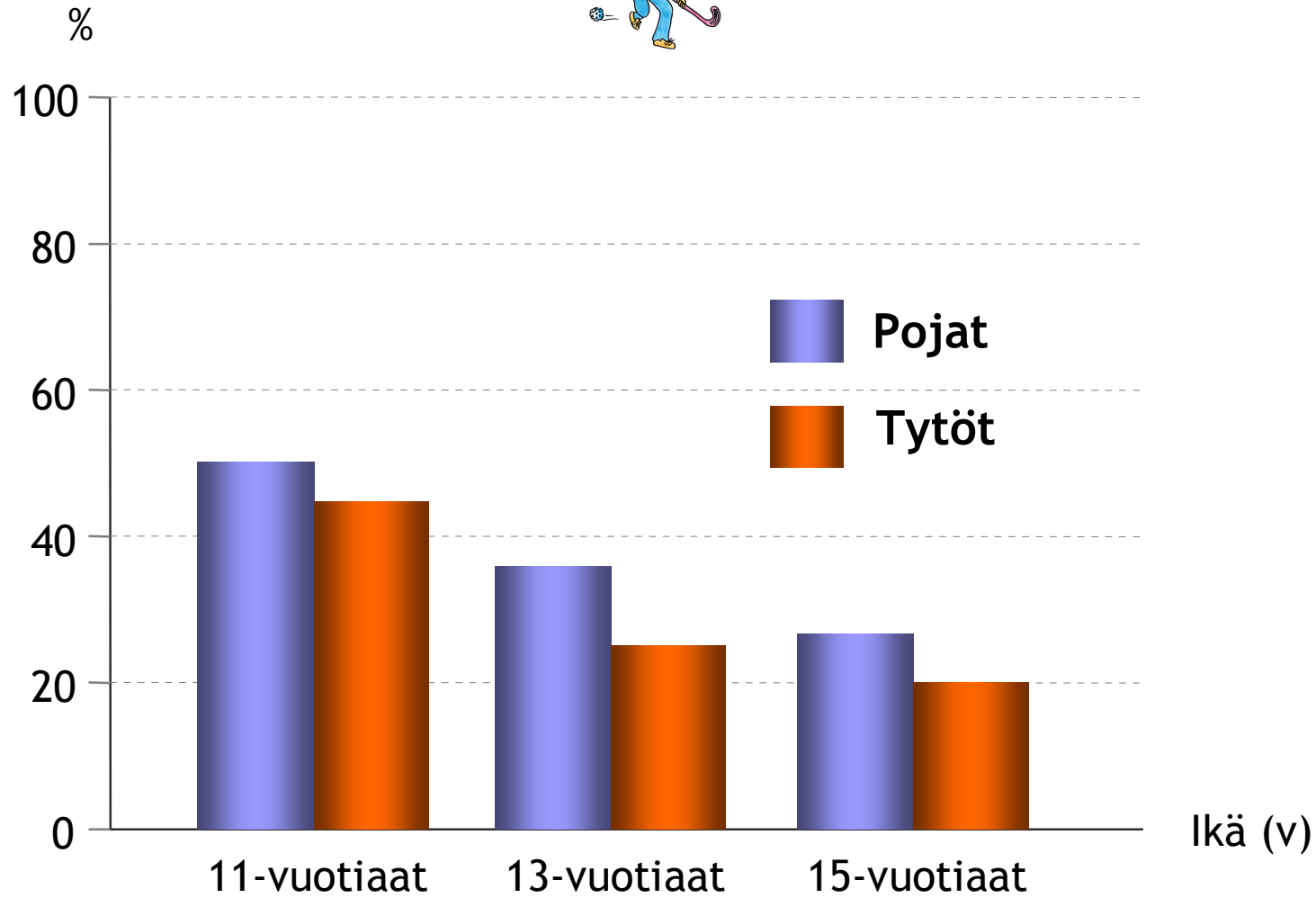
Nuorten terveystapatutkimus

Laps Suomen -tutkimus (LIKES ym.)

Nuorten terveystapatutkimus 2005 (Tay ym.)

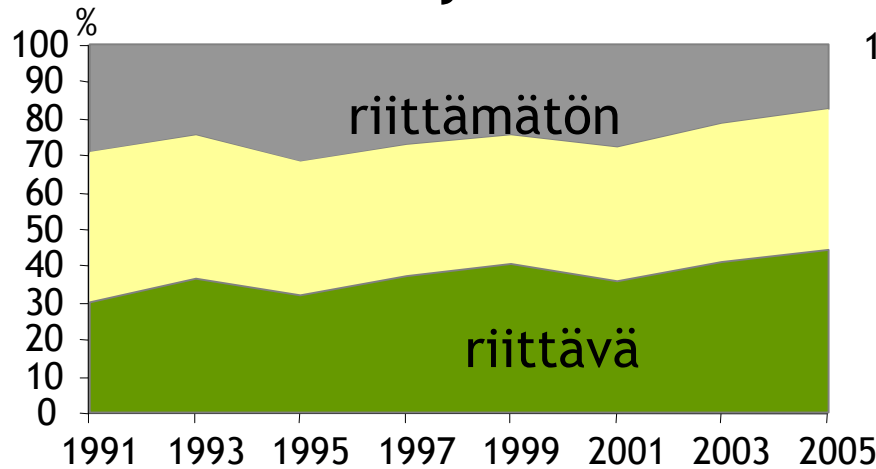
Lasten ja nuorten osuudet (%), joilla vähintään kohtuullisesti kuormittavan liikunnan määrä ylitti 60 min/vrk vuosina 2001 -2002.

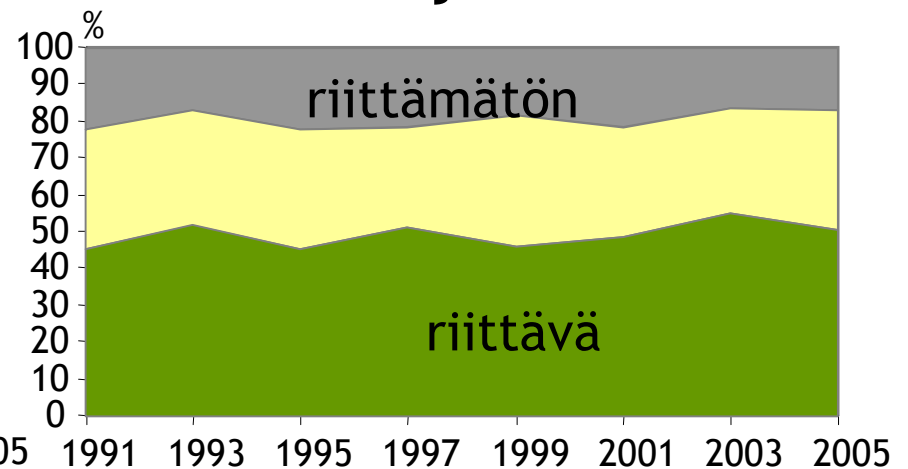
12 - 14-vuotiaiden tyttöjen ja poikien vapaa-ajan liikunnan riittävyys vuosina 1991 - 2005

12-vuotiaat

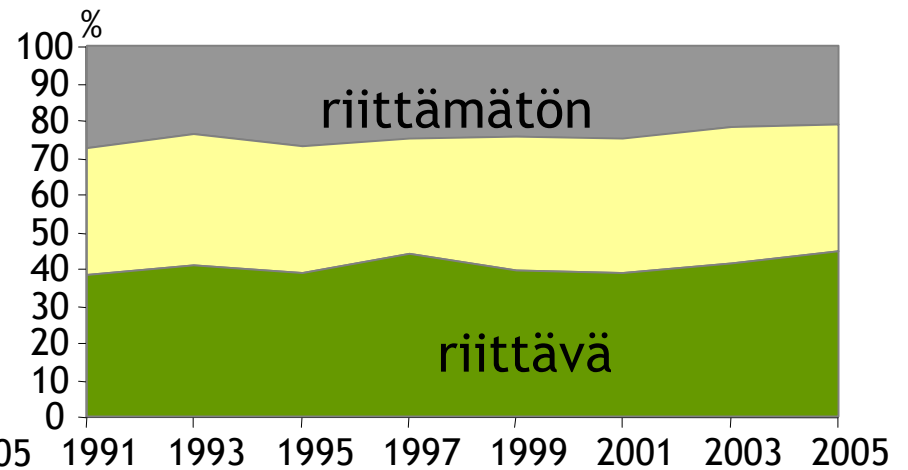
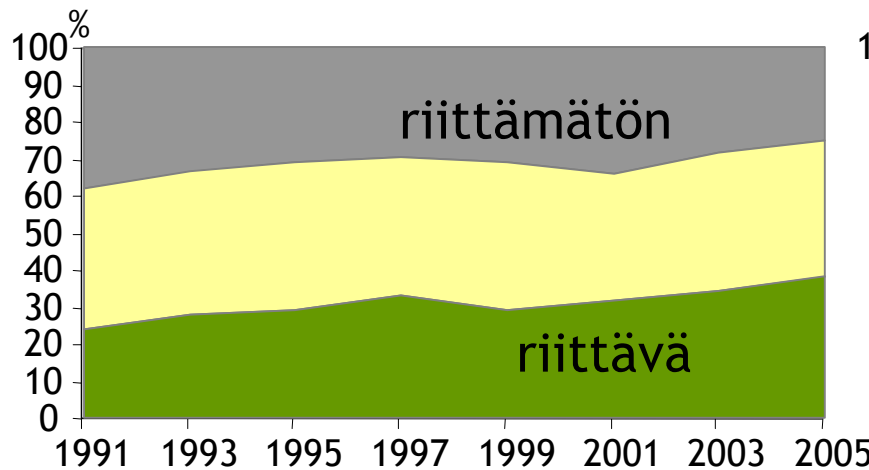
Tytöt

Pojat

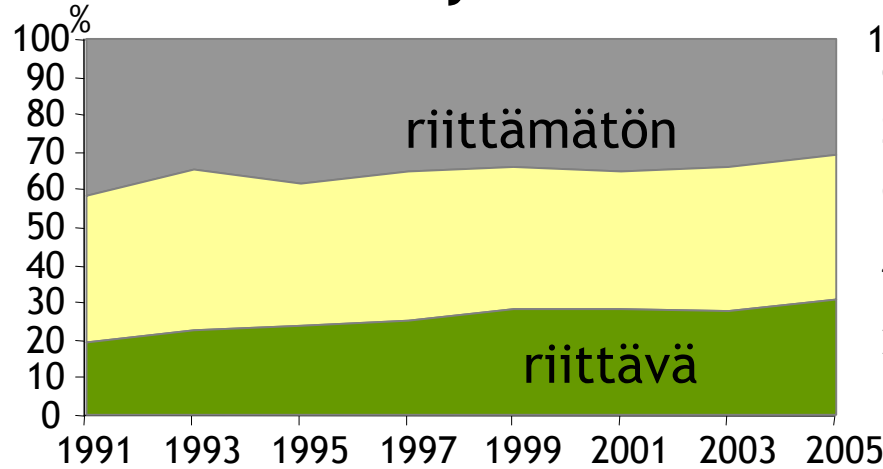
14-vuotiaat

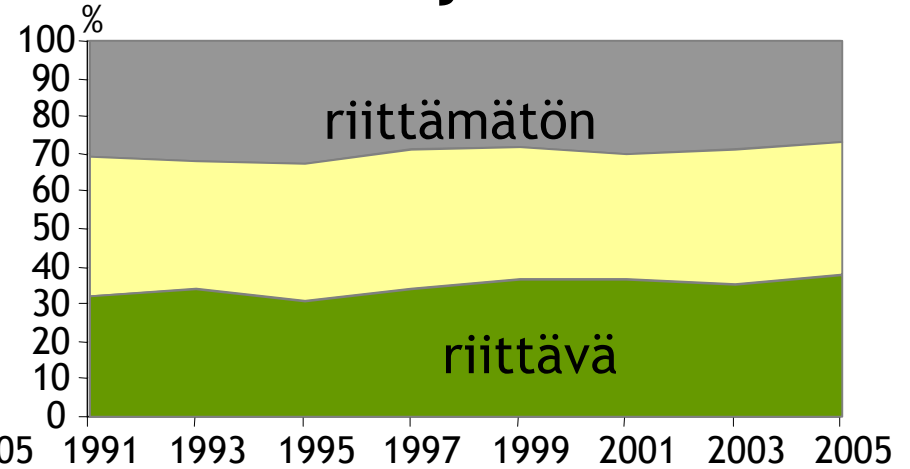
16 - 18-vuotiaiden tyttöjen ja poikien vapaa-ajan liikunnan riittävyys vuosina 1991 - 2005

16-vuotiaat

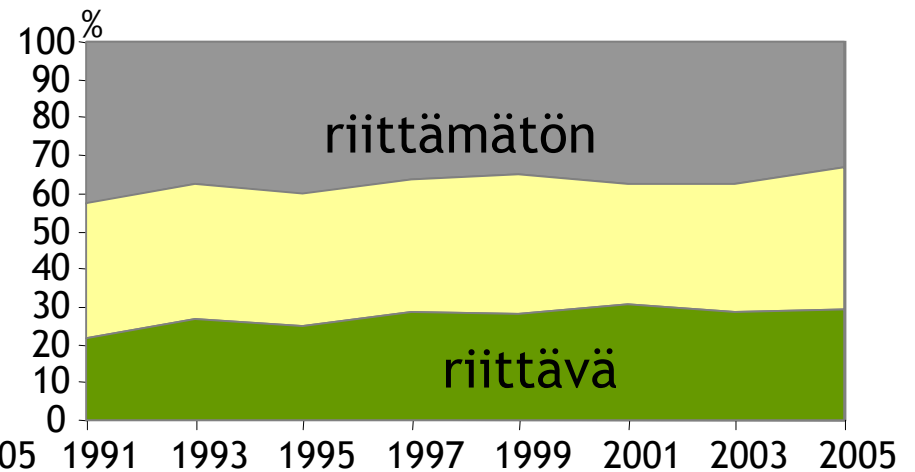
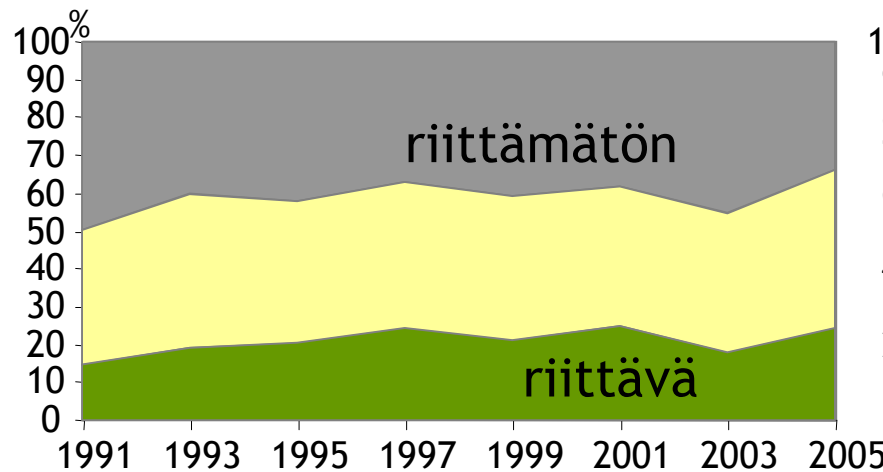
Tytöt

Pojat

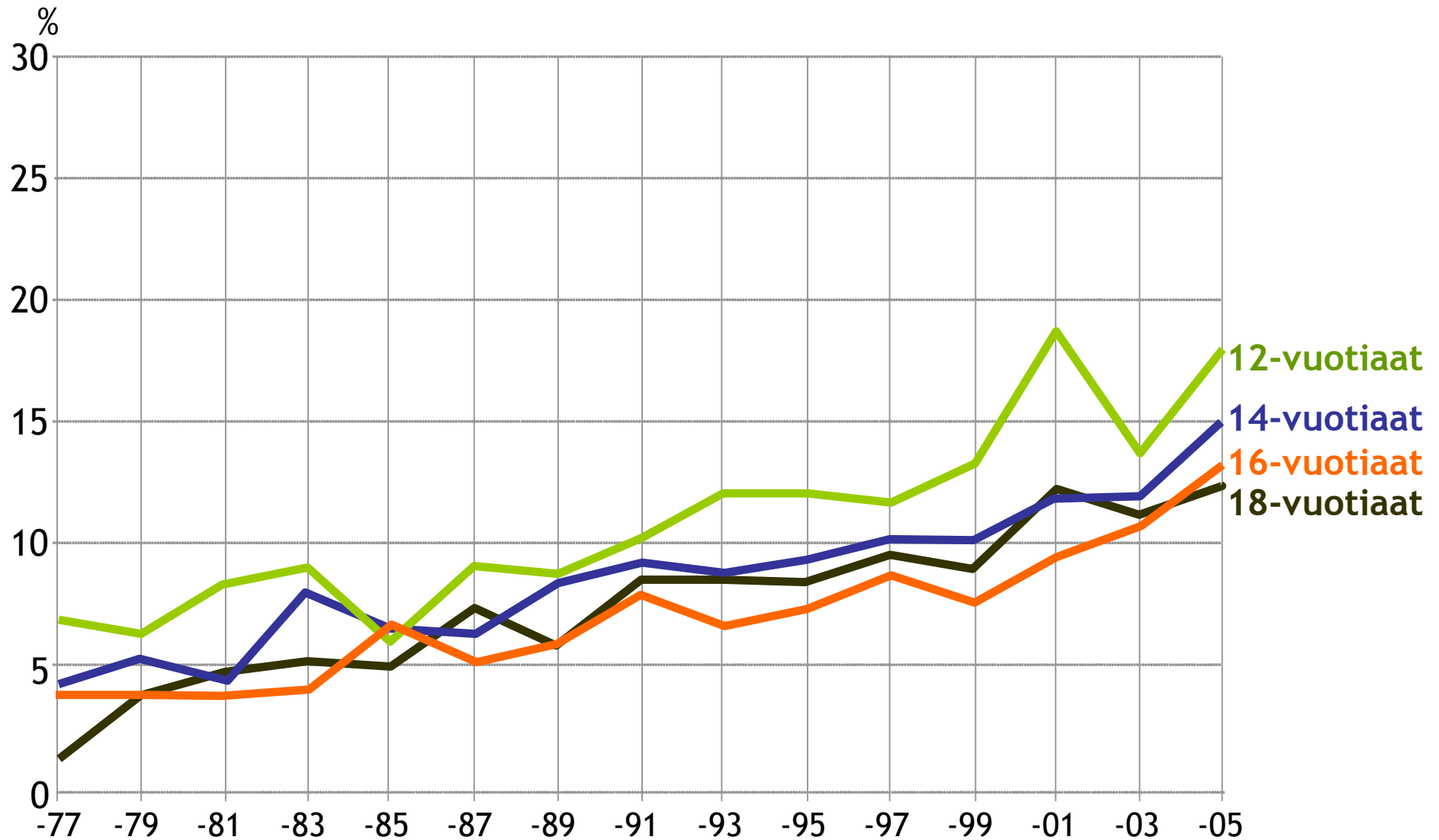

18-vuotiaat

**Lasten ja nuorten paino – kertoo myös
liikkumisesta?**

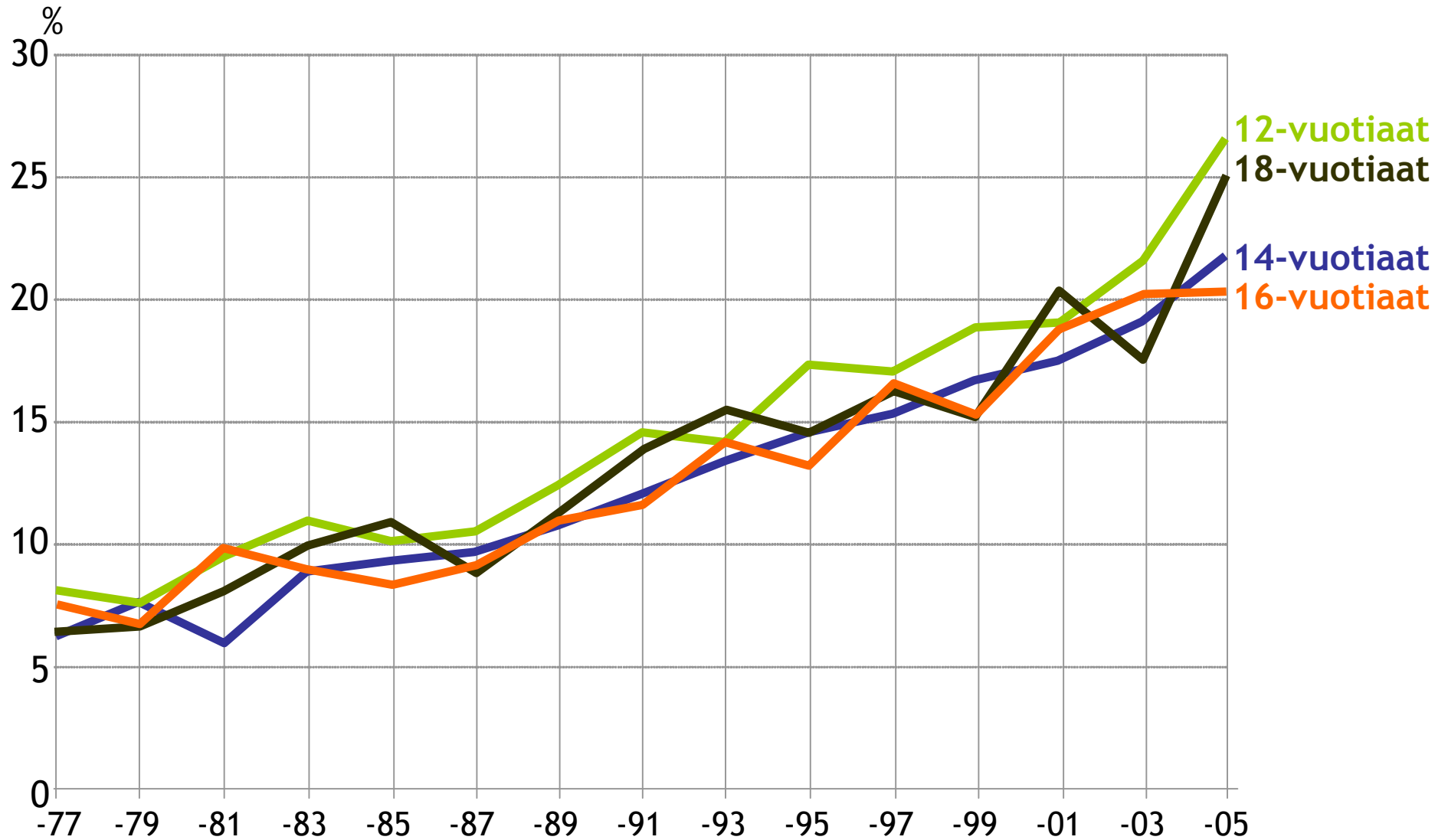
12 - 18-vuotiaiden tyttöjen ylipainoisuuden yleisyys - muutos 1977 - 2005

Vuosi

Lähde: Susanna Kautiainen 2008,
Nuorten terveystapatutkimus

12 - 18-vuotiaiden poikien ylipainoisuuden yleisyys - muutos 1977 - 2005

Vuosi

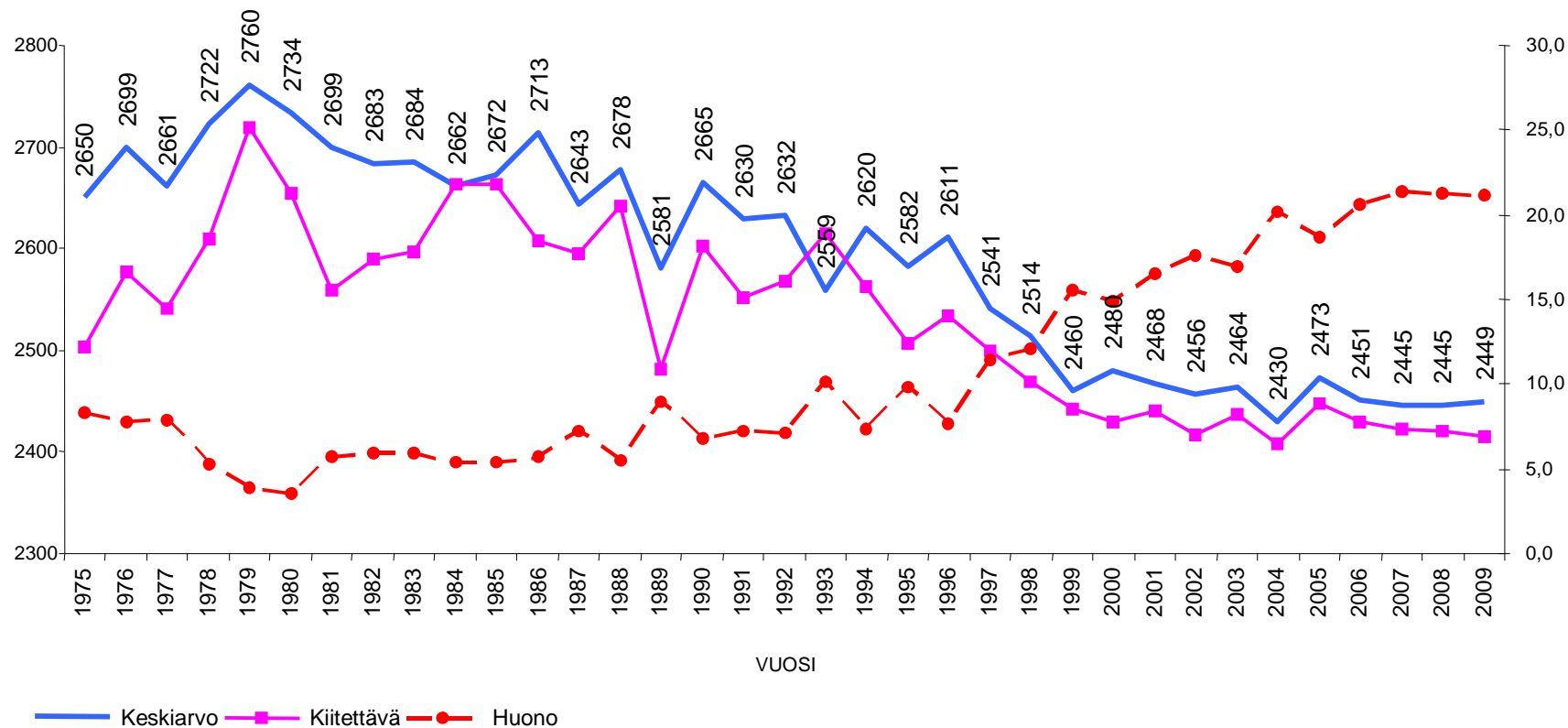
Lähde: Susanna Kautiainen 2008,
Nuorten terveystapatutkimus

Varusmiesten kunto?

PALVELUKSEEN ASTUVIEN MIESTEN JUOKSUTESTIN KESKIARVOT JA JAKAUMAT VUOSINA 1975-2009

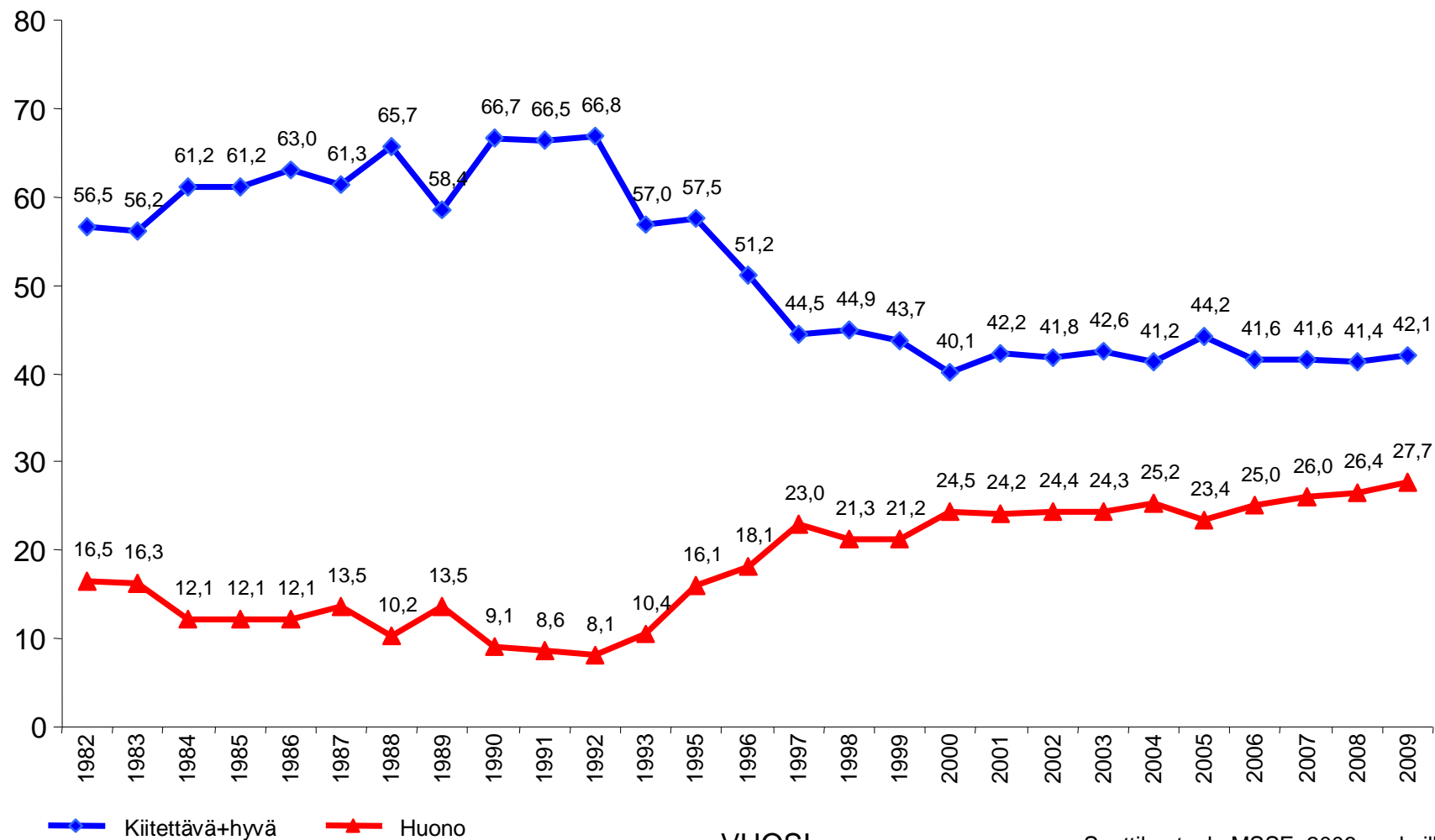
**JUOKSUMATKA
12 MIN (m)**

JAKAUMA (%)

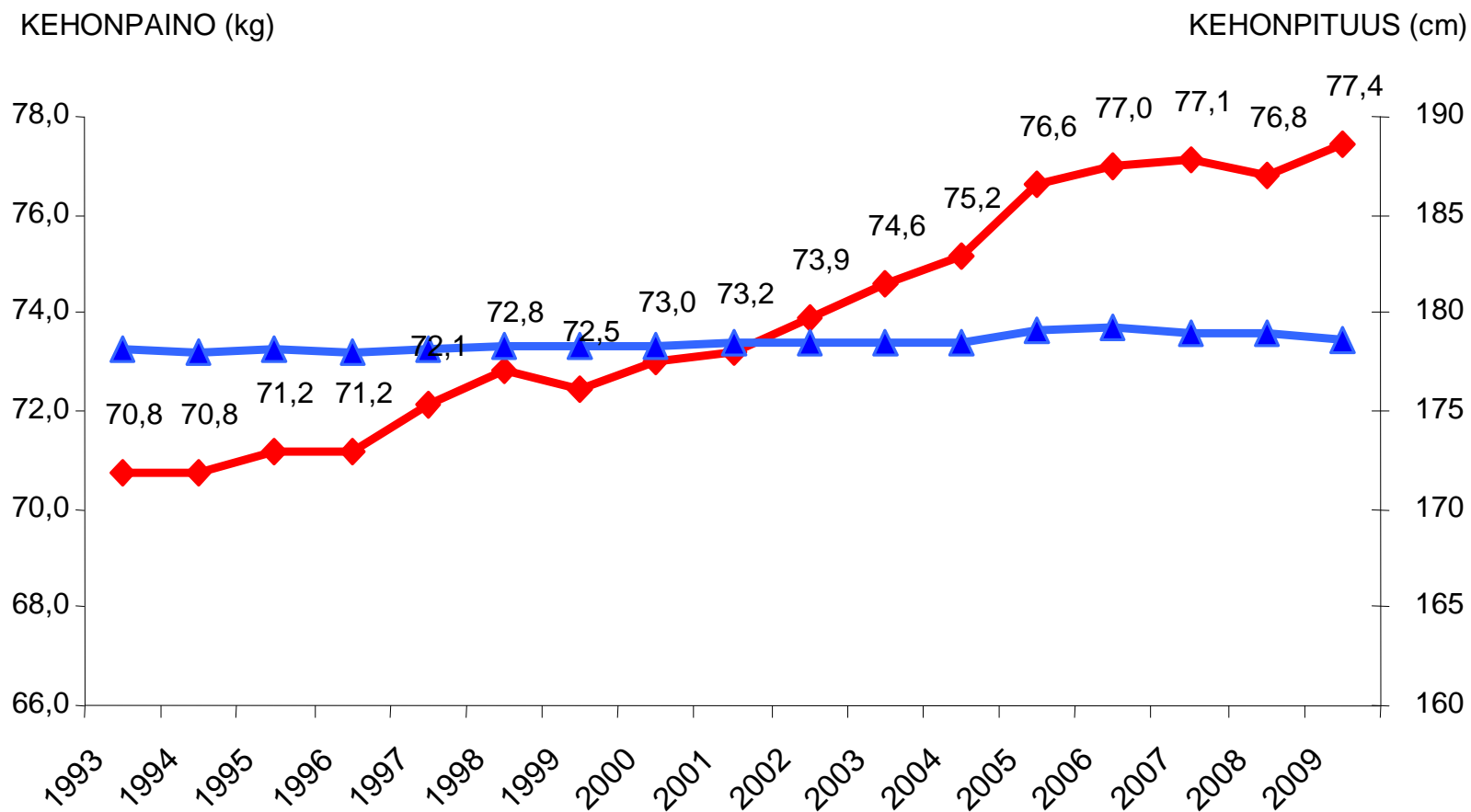
PALVELUKSEN ASTUVIEN MIESTEN LIHAKUNTOINDEKSIJAKAUMAT VUOSINA 1984-2009

LIHASKUNTOINDEKSI JAKAUMA (%)

Santtila et. al., MSSE, 2006, mukailleen

PALVELUKSEEN ASTUVIEN MIESTEN KEHONPAINO JA - PITUUS VUOSINA 1993-2009

Miksi lasten ja nuorten liikuntaa kannattaa edistää?

- Liikunta / fyysinen aktiivisuus
- -> ylipaino / lihavuusriski
- -> sairastavuus diabetekseen, ym. sairauksiin
- -> terveysongelmat heikentää työkykyä
- -> työkyvyttömyys lisää sairaseläkkeiden määrää
- -> sairastavuuden kasvu haastaa elinikää

Liikunta harrastus suojaa lihavuudelta

- Kouluterveyskysely (Mikkilä ym. Duodecim 2002)
- n. 30.000 14-16 -vuotiasta poikaa
- Liikunnan harrastaminen lihavuusriski
  - harvemmin kuin viikoittain 1,00
  - 1–3 kertaa viikossa 0,84 = -16%
  - 4–6 kertaa viikossa 0,60 = -40%
  - päivittäin 0,54 = -46%
- Päivittäin liikuntaa harrastavan riski olla lihava on n. puolet pienempi kuin enint. kerran viikossa harrastava

Seurauksia painon noususta ja aktiivisuuden vähenemisestä

- Helsingin yliopisto LL Nina Lammi 11/2009:
” Type 1 and type 2 diabetes among young adults in Finland - Incidence and perinatal exposures” (Tyypin 1 ja tyypin 2 diabetes suomalaisilla nuorilla aikuisilla - Ilmaantuvuus ja perinataaliset altisteet)”
- Diabeteksen ilmaantuvuus 15-39 vuotiailla 1992-2001.
- Tyypin **1 diabeteksen ilmaantuvuus**: 18 per 100.000/, sairastavuus lisääntyi tarkasteluaikana keskimäärin **+3.9 % vuodessa**.

Väitöstutkimus 14.11.2009

- Tyypin 1 sairastuneissa selkeä miesenemmistö.
- **Tyypin 2 diabeteksen** ilmaantuvuus oli 13 per 100.000 vuodessa, sairastavuus lisääntyi tarkasteluaikana keskimäärin **+4.3 % vuodessa**.
- **Korkea painoindeksi 3-11 vuoden iässä lisäsi huomattavasti riskiä sairastua tyypin 2 diabetekseen nuorella aikuisiällä** (diabeetikoilla paino alkoi nousta varhain lapsena).

Väitöstutkimus 14.11.2009

- Nina Lammi: ”Sekä tyypin 1 että 2 **ilmaantuvuuden nousu** nuorilla aikuisilla on **hälyttävä**”
- Suomalaisilla korkea riski sairastua tyypin 1 diabetekseen ainakin 40 ikään!
- **Vähintään 200-300 nuorta aikuista** sairastuu **tyypin 2 diabetekseen vuosittain** – määrä kasvaa jatkossa painon nousun mukaan.

Lasten ja nuorten liikunta ja sydäntautiriski

- Laaja poikkileikkaustutkimus Euroopassa
- 9- ja 15-vuotiaat
- Mitattiin laajasti sydäntautiriskejä: systolinen verenpaine, triglyseridi, kolesterolit/HDL-kolesterolin suhde, insuliiniresistenssi, rasvaprosentti ja aerobinen kunto
- Fyysinen aktiivisuus mitattiin
- Lapset ja nuoret jaettiin 5 ryhmään liikuntaaktiivisuuden mukaan
- Andersen ym. Lancet 2006;368:299-304

Lasten ja nuorten liikunta ja sydäntautiriski

- Verrattaessa eniten liikkuvaan viidennekseen kokonaissydäntautiriski:
  - vähiten liikkuva viidennes: 3,3 x riski
  - toiseksi vähiten liikkuva: 3,1 x riski
  - kolmanneksi vähiten liikkuva: 2,5 x riski
  - toiseksi eniten liikkuva: 2,0 x riski
- Toinen päätulos: Vähintään **90 minuutin** päivittäinen liikkuminen saattaisi riittää estämään insuliiniresistenssiä (keskeisin muuttuja kokonaissydäntautiriskissä)!

Ylipaino nuorena - koronaaritauti aikuisena

- Tanskalaiset tutkivat 276.835 lasta 7-13 –vuoden ikäisenä ja CHD samoilla henkilöillä yli 25-vuotiaana.
- 5.063.622 hlö-vuoden seuranta; 10.235 CHD tapausta miehillä ja 4.318 tapausta naisilla
- Jo 2-6 kg ”ylipainoa” 7-13 –vuotiaana lisää CHD kuoleman riskiä 25-60 –vuotiaana 10-24% pojilla ja 7-23% tytöillä!!

Keskiössä lapsiperheet

- Lasten ja nuorten ylipaino ja vähäinen liikunta heijastuu myös vanhemmista – lasten vanhemmat lihovat muita aikuisia enemmän
- Kyseessä uraorientoitunut ja uusavuton lapsiperhe, jossa liikunta-aktiivisuus ei ole riittävä ja ruokakulttuurissa on paljon kehitettävää
- Lasten tilanne kehittyisi, jos vanhemmat saataisiin liikkeelle – ohjattua toimintaa perheille
- Vaellusretkiä, yhteisiä ohjattuja liikuntahetkiä, yhdessä kokkaamista – kokkisotaa kouluun

Kysymys lasten arkeen vaikuttamisesta

- Tarvitaan useita samaan suuntaan vaikuttavia rohkeita ratkaisuja ja kannustusta muutoksen tekoon
- Pitää puuttua lasten liikkumista estäviin tekijöihin
- Pitää vaikuttaa koulupäivän sisältöön (liikkumisen ja ruokailunkin osalta)
- Pelkkä valistus ja tieto ei yksin riitä
- Pitää tukea eniten apua tarvitsevia lapsia ja heidän vanhempiaan – perheet liikkumaan
- Aktiiville iltapäivä- ja kerhotoiminnalle on edelleen tilaus

On tekojen aika

- Paino on noussut ja kunto on heikentynyt jo pidempään – toimenpiteisiin kannattaa ryhtyä pian
- Suomella ei ole enää varaa päästää lasten ja nuorten tilannetta enää pahemmaksi!
- Liikettä pitää lisätä yksittäisillä liikuntahetkillä, painoa pitää pudottaa kilo kerrallaan
- Nyt on aika kääriä hihat ja ryhtyä toimiin, mutta ”hokkus pokkus”-ratkaisuja ei valitettavasti ongelmaan löydy
- Tuloksia saadaan aikaan hyvällä yhteistyöllä ja samanaikaisilla toimilla yhteiseen tavoitteeseen